

Kik azok, akik nem engedhetik meg maguknak a hősiesség privilégiumát?

Horváth Bence

Képző 2025 június 05., 18:31

[Megosztás](#)

Június 15-ig látogatható a harmadik OFF-Biennále, az államtól független művészeti színtér legfontosabb hazai eseménye, melynek ezúttal a legnagyobb helyszíne (számos egyéb helyszín mellett) az átmenetileg újranyitott Merlin. Itt lehet megnézni az [„ezek a falak nem minket védenek” című kiállítást](#), ahol több tucat hazai és nemzetközi kortárs művész munkáit állították ki, melyek mind kapcsolódnak valahogy a bizonytalanság és a biztonság témájához.

E kiállításon belül látható [Horváth Gideon](#) munkája, *A legveszélyesebb ember* címmel, ami akörül a kérdés körül forog, hogy egyáltalán, ki a legveszélyesebb ember, és mit is jelent az, ha valakit veszélyesnek gondolunk. Horváth képzőművészként az elmúlt években elsősorban viasszal dolgozott, de mostani kiállításához más anyagokat választott: műve porcelánszobrokból, egy videós manifesztóból és ezeket megalapozó életútinterjúkból áll össze, melyeket könyvformában olvasni is lehet a kiállítóterben.

A szobrok eredete az a hat beszélgetés, amit Horváth az elmúlt időszakban folytatott Budapesten kívül élő, nem értelmiségi, szexuális kisebbségekhez tartozó emberekkel. Az anonimizált interjúkban akadnak bőven felkavaró, tragikus és vicces pillanatok is, és a beszélgetés résztvevői, miközben mesélnek családjukról, felnövéstörténetükről vagy a munkájukról, olyan szempontok mentén beszélnek az identitásuk alakulásáról, párkapcsolati dinamikákról vagy az előítéletek működéséről, melyek jellemzően elég kevés teret szoktak kapni a nyilvánosságban.

Horváth Gideon

Fotó: Kinter Alexandra / OFF

A kiállítás legváratlanabb húzása, hogy az interjúkból nem lettek kiragadva részletek, melyek mondjuk kikerültek volna a falra, hanem csak teljes egészében, könyvformában olvashatók a helyszínen. Viszont az interjúk részletei formálták a kerámiákat: vannak porcelánnippek, melyek az elhangzottak nyomán a tömeggyártott nippkultúrát gondolják újra, a központi munka pedig egy körtánc, melynek az „*Ez nem rólam szól*” a címe, ami az egyik interjúban elhangzó idézet, és ami Horváth elmondása szerint egy olyan mondat, amit ő is sokat mondogatott magának korábban.

A kiállításon bemutatott munkáról és az azt megalapozó kutatásról Horváth Gideonnal beszélgettünk.

Kezdeként muszáj megkérdeznem, hogy miért döntöttél úgy, hogy az interjúkat csak teljes egészében mutatod be, nem közölsz például belőlük részleteket?

Nagyon sokat gondolkoztam ezen és tudom, hogy magas lett a belépési küszöb. De arra jutottam, hogy feladatot akarok adni a kiállítás nézőinek, nem volt célom, hogy mindenki kapjon egy felszínes instant képet a tartalmukról. Másrészt azt gondolom, hogy nagyon rossz reflexeink jönnek elő az alapvetően nemes, érzékenyítő célú projekteknél. Az érzékenyítés fogalmát úgy ahogyan van, nem is szeretem. Nyilván sok olyan részlet van az interjúkban,

melyek vagy pozitív vagy tragikus értelemben izgalmasak, de azt éreztem, hogy nem tennék jót az alanyokkal, ha őket ilyen módon kihasználnám.

Ők mind olyan emberek, akik megfontoltan ültek le velem beszélgetni, sokat gondolkoztak rajta, nekik ez egy nagy dolog volt az életükben, többségüket még soha senki nem kérdezte ilyen részletességgel ezekről a kérdésekről. És azt akartam, hogy az, akit ez tényleg érdekel, minél nagyobb, árnyalt képet kapjon róluk.

És miért vágta bele ebbe a kutatásba?

Évek óta foglalkozom képzőművészként különféle queer elméletekkel, de ezt alapvetően egy filozófiai-teoretikus dolognak gondoltam: nagyon absztrakt, elvont, de izgalmas elméletek, melyek jellemzően a bináris gondolkodást, a heteronormativitást kritizálták. De egy ponton elegendő lettem abból, hogy csak ennyire elméleti szinten foglalkozom ezzel.

És közben volt másfél év, ami alatt négy cenzurális eset is történt a munkáimhoz kapcsolódóan. Ez nagyon ambivalens helyzet volt: egyrészt ez egy nagyobb, rendszerszintű dolog, de mégis, amikor megtörténik egy ilyen helyzet, az engem ért utol. Velem ordibált a múzeumigazgató vagy nekem mondta nyájasan a kurátor, akivel korábban jóba voltam, hogy miért nem lehet kiírni a művem mellé, hogy queer. Ezek durva helyzetek voltak persze, amikre nem lehet jól reagálni, csak rossz döntések vannak. Az elején én is kicsit reflexszerűen reagáltam, volt, hogy felvettem egyfajta ellenálló áldozati pozíciót, azt gondoltam, hogy nyilvánosságra hozom, botrányt csinállok. Írtam egyes esetekről bejegyzéseket, és azt vettem észre, hogy a nyilvánosság is reflexszerűen felháborodva reagált, ahogy várni lehetett, de közben semmiféle valós hatása vagy következménye nem lett egyiknek se.

Fotó: Bíró Dávid / OFF

És ekkor azt éreztem, hogy ki kell zoomolnom magamból, és nagyobb szinten kell körbenéznem. Hogy kik azok az emberek, akiknek az életében tényleg komoly tétje van ennek az elnyomásnak. Mert persze, az én életemben fontos történés volt, meg is viselt, de másnap ugyanúgy fel tudtam kelni, nem vesztettem el a lakhatásomat, a bevételemet. Az interjúalanyaim életét a másságuk legtöbbször mélyen egzisztenciálisan érinti.

Van ez a kép, hogy mondjuk egy cenzúra esetén a művész hősiiesen kiáll, és akkor ő lesz a szimbolikus hős, aki szembeszállt a cenzorral. Én nem akartam ez lenni, engem az kezdett el érdekelni, hogy mi történik, ha ennek az elvárásnak nem csak itt, hanem tágabb értelemben, a kutatási témáimban is hátat fordítok. Milyen az, amikor hősietlen valaki? Nem pejoratív, hanem abszolút semleges vagy pozitív értelemben: kik azok, akik nem engedhetik meg maguknak a hősiesség privilégiumát, és nekik milyen életük van, hogy milyen döntéseket, áldozatokat kell hozniuk, hogy az összes értelmiségi prekoncepciókkal szemben mit mondanak ők saját magukról.

Ebben a közegben, amiben én is dolgozom, olyan elméleti diskurzusok zajlanak, melyek az átlagember számára hozzáférhetetlenek, és sokszor nem vesszük észre, hogy mennyire normatívak. Ezek elidegenítőek is, nagyon sokan nem tudnak vagy nem akarnak hozzászólni. Ezért gondoltam, hogy nagyon fontos lenne behozni pár nagyon kézzelfogható, akár ellentmondásos történetet, amik nem fognak illusztrálni valami nagyon konkrét, jól ismer

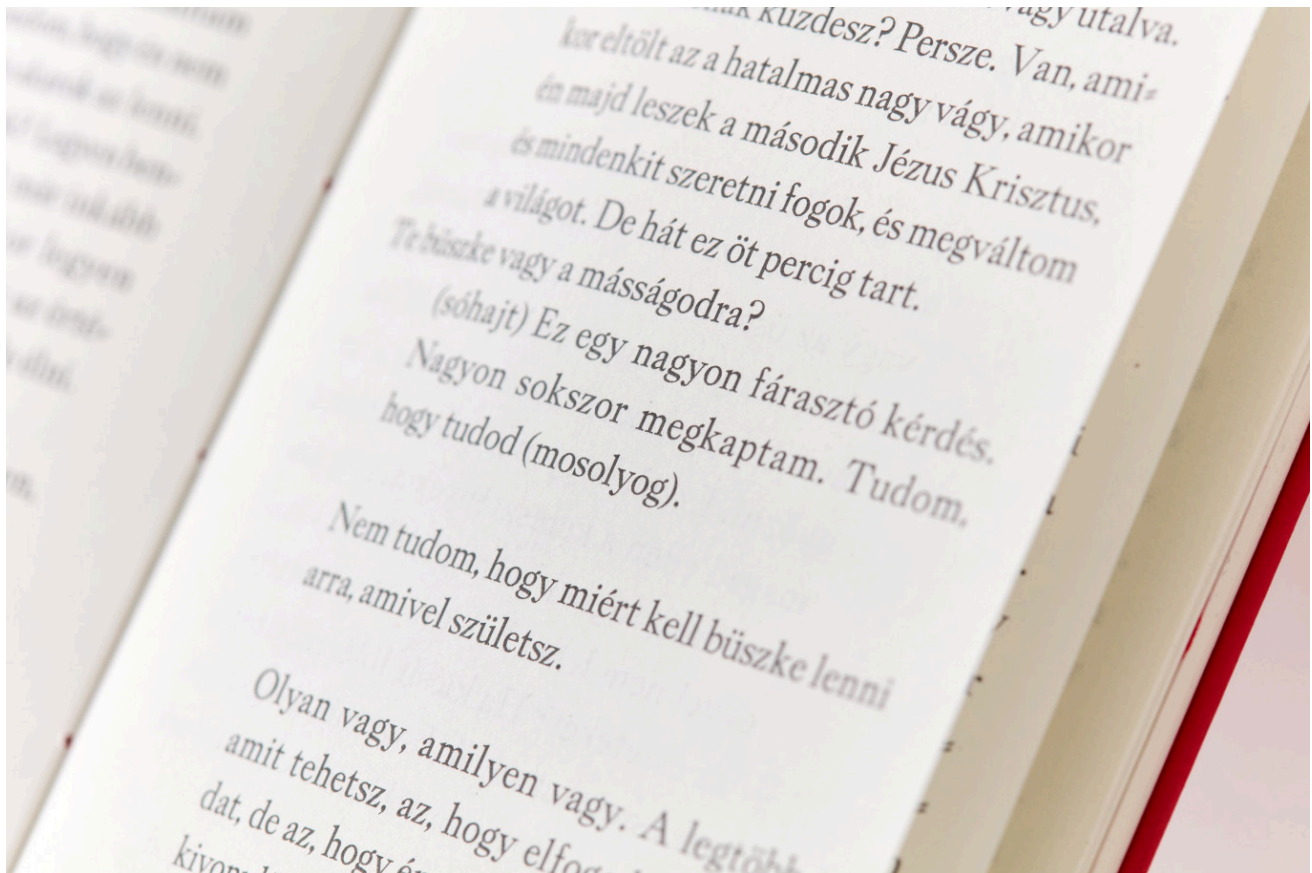
tanulást. Olyan történeteket, amik interszekcionálisan foglalkoznak az identitás kérdéseivel, de nincsenek túlszerkesztve és megtisztítva, tehát teret hagynak az emberi ambivalenciának.

A kiállításához és az interjúkhoz készült kísérőszövegben figyelmezteted a látogatót, hogy a beszélgetés alanyai nem szimbólumok: egyedi életutakról van szó, bennük tragikus és örömteli pillanatokkal. Hogyan találtad meg az interjúk alanyait?

Ez volt talán a legnehezebb: az volt a célkitűzésem, hogy Budapesten kívüli, nem értelmiségi embereket keressek. Ez sikerült is, munkás háttérű alanyaim vannak, például egy leszbikus hentes, egy roma és meleg szalagmunkás, vagy egy transznemű géplakatos. Hogy megtaláljam őket, elsőnek az összes vidéki szivárványos civil szervezetnek írtam, és meglepő volt, hogy a nagy részük nem tudott segíteni. A nagyobb városokban, ahol vannak ilyen szervezetek, úgy tűnt, kevés kapcsolatuk a környéken élő nem értelmiségi emberekkel. Ami szomorú, mert az LMBTQ kisebbségnek ők a többsége, nem mi vagyunk többen, akik urbánus-értelmiségi életét éljük. Volt azért egy-két ember, aki tudott segíteni, kerestem közben online csoportokban is, és beszéltem Budapestre költözött vidéki melegekkel, akik továbbirányítottak. Így jöttek össze, akikkel kapcsolatba kerültem. A pozitív válaszolók negyede válaszolt másodjára is, és ennek fele jött össze végül interjúként.

Hat interjút készítettél, hét meglehetősen különböző életutat megélt emberrel. Van valami, ami azért közösnek tűnt bennük?

Van egy képünk arról, hogy milyen egy meleg férfi, egy leszbikus nő vagy egy transznemű ember, és amikor ilyen emberekre gondolunk, szerintem sokunknak alapvetően egy nagyon harsány, az identitására büszke ember jut eszébe. És az interjúalanyaim egyike sem volt ilyen. Ők nyugodt életet szeretnének, szeretnek vidéken élni, többen szeretik a munkájukat, még akkor is ha rendkívül korán kell kelniük és nagyon sokat dolgozniuk. Persze van olyan is, aki szenved, és ki szeretne törni.

Fotó: Bíró Dávid / OFF

Az látszott, hogy nem nagyon igénylik azt a fajta különlegességet, normáktól való eltérést, kilógást, mint amit talán gondolni szokás. És nagyon fontos, hogy ezt elhiggyük nekik, és ne az legyen erre a válaszuk, hogy ez csak azért van, mert nem engedhetik meg maguknak. Mert gyakori reflex, hogy persze, de ha elfogadóbb társadalomban élnénk, akkor ők is latte avocadót innának és crop topban mennének munkába. De nem erről van szó, szerintem őszinte a vágyuk arra a nyugodt életre, amit közülük többen élnek.

És persze, a vidéki étellel kapcsolatban azért elmondták azt is, hogy ez kiszolgáltatottabbá is teheti őket, hiszen falun vagy egy kisvárosban mindenki ismer mindenkit, ha végigmegy valakivel a főtéren, abból hír lesz, ennyiben nagyobb a tét számukra. Ami minden beszélgetésre jellemző volt, az az, hogy nem lehet a másságról leválasztott módon beszélni. A történeteket átszőtték más nagyobb társadalmi kérdések, amelyekkel összefonódott a másság tapasztalata. Sok szó volt családról, vallásról, különféle intézményekről, munkákról, gyermekvédelemről és még sorolhatnám. Sajnos nagyon nagy az osztályvakság a kisebbségi kérdésekben, itt az ideje, hogy ezt felülírjuk.

Az interjúk mellé rövid bevezető szövegeket is írtál, ahol reflektáltál arra is, hogy te hogyan érkeztél ezekre a beszélgetésekre. Volt például, amikor leírtad, hogy utólag azt érezted, felkészületlen voltál. De hogyan

lehetett ezekre a beszélgetésekre készülni, mi volt az, amire előzetesen számítottál, és mi volt ehhez képest, ami mondjuk nagyon meglepett?

Sok prekoncepcióval érkeztem ebbe a kutatásba, és ezt tudatosan próbáltam rugalmasan kezelni, de így is azt éreztem, hogy nagyon sok minden bebizonyosodott belőlük. Például van az a kérdés, hogy áldozatnak gondolják-e magukat. Szerintem sokan gondolnak az ilyen típusú szegénységben élő emberekre alapvetően áldozatként. Én mást sejtettem róluk, de ezt frontálisan meg is kérdeztem tőlük, és mindenki nyilván más választ adott. Volt, aki elutasította, volt, aki beleállt, de abban is egy erős cselekvőképességet és tudatosságot lehetett érezni.

Persze több beszélgetés is megterhelő volt. Ez nem meglepő, amikor valakivel leülsz, és tíz perc múlva már a sokadik tragédiáját meséli el az életéből. Nagyon felkészültem arra, hogy etikailag rendben legyenek a dolgok, beszéltem előtte társadalomtudósokkal, hogy kell ezt csinálni. De nehéz, amikor valaki elmesél valamit, és nem léphetek ki a szerepemből, vagy csak bizonyos szintig, és maximum csak annyit mondhatok, hogy sajnálom. Nem akartam szereptévesztésbe keveredni.

Az is nagyon fontos volt, hogy ne kezdjek el pszichologizálni, vagy ne kezdjek el mondjuk olyanokat mondani, amit egy barátomnak mondanék. Mert el foguk tűnni az életükből. Ugyan mindenkinek ott volt a lehetőség, hogy bármikor megkereshet, és volt, aki utána többször fel is hívott, hogy mi történt utána velem, de én alapvetően eltűnök ezekből a helyzetekből, és nem akartam olyat mondani, amit nem lehet folytatni.

Fotó: Bíró Dávid / OFF

Egy kérdés, amit mindenkinek feltettél, a másságuk felismerésének folyamatára vonatkozott. Ez is olyan téma, amit rengeteg klisé kísér, ehhez képest milyen történetekkel találkoztl?

Nyilván kicsi a merítés, hiszen hét interjúalanyom volt, de így is nagyon változatos, hogy ki hogyan beszélt róla. Ami nagyon fontos felismerés, hogy egyszerűen nem lehet törvényszerűsíteni ezt a tapasztalatot. Fontos kérdés volt az is, hogy az identitásuknak mennyire fontos része a melegség. Mert az aktivista mozgalmak nyomán, ahogy például a Pride neve is mutatja, azt várhatnánk, hogy ez olyasvalami, amire büszkének kell lenni. Légy bátor, különleges, lógj ki a sorból, ezáltal is állandóan érzékenyítve a környezeted. Én is ezeket hallgattam egész életemben.

És szinte mindenki azt mondta, hogy persze, bátornak kell lenni, hiszen ez egy veszélyes dolog, főleg mivel jellemzően egzisztenciális szinten érintheti őket. De a büszkeséget többen elutasították, és azt mondták, nem értik, hogy mire kéne büszkének lenniük. Ugyanígy, a Budapest Pride-ot többen konkrétan is kritizálták.

Miért?

Fontos leszögezni, hogy nem irányítottam ezt a kérdést, többeknél magától került elő. Két szervezetet neveztek meg többen, a Háttér Társaságot,

pozitívan, mint akiről tudják, hogy jogsegélyt biztosítanak, és a Pride-ot. Amin többen nem vettek még részt, bár volt olyan interjúalany is, aki már volt, és szerette is. De akik nem voltak, és nem voltak róla jó véleménnyel, azok azt kritizálták, hogy túl agresszív, nem képviseli őket, sőt kontraproduktívnak látták. Volt, aki azt mondta, hogy szerinte egy békés fáklyásmenettel többet lehetne elérni. Persze ez egy nagyon régi kritika, nemcsak Magyarországon.

Ez hasonlít az elterjedt jobboldali kritikára is, hogy „ha a melegek csak csendben vonulnának”, nem lenne vele semmi baj, de túl harsány, magamutogató az egész.

Nem hiszem, hogy ez lenne a megoldás. Szerintem a diverzitás fontos üzenet, de a legtöbb LMBTQ aktivista törekvés nem képes valóban képviselni ezt a fogalmat, mert egy nagyon szűk közeg elképzelései szerint működnek. A valós diverzitás interszekcionális lenne és nem lenne osztályvak. Illetve azokkal is nyitott párbeszédbe lépne, akik heteronormatív életet akarnak élni. Ha az LMBTQ aktivizmus megfelelően lenne képviselve, nem csak a kisebbségé, hanem társadalmi ügy lehetne.

Fotó: Bíró Dávid / OFF

Azt gondolom, hogy alapvetően kommunikációs problémák vannak a Pride részéről is, nem a szándék hiányzik. Nincs semmiféle baj a harsánysággal, ha közben nem olyan üzeneteket hordozna, amik sokak számára kirekesztőek, vagy teljesíthetetlenek. Ami most történik a Pride körül, számomra azért tragikus, mert lehet látni, hogy épp nyílna egy lehetőség, hogy valódi

össztársadalmi ügyet tudjunk teremteni. A cikkek és videók alatt a kommentekben mindenhol azt lehet olvasni, hogy "még soha nem voltam, de idén elmegyek", vallásos, konzervatív emberek írják, hogy ott lesznek, mert a gyülekezés alapjog. Nyilván nagyon nehéz a Pride helyzete, de nem látom, hogy most ezzel úgy tudnának mozgósítani, hogy olyan üzeneteket vigyenek át, amikhez végre tényleg sokan tudnának csatlakozni. Ha az inklúzió ígérete valóban hozzáférhető, elképzelhető lenne, és tömegek tudnának kapcsolódni hozzá, akkor nem lenne baj, hogy mennyire harsány a menet, vagy hogy van pár ember, aki több bőrfelületet mutat meg magából, mint mások.

Voltak roma interjúalanyaid, ahol a beszélgetések során felmerül kérdésként, hogy hogyan hat egymás mellett a többféle kisebbségi identitás megléte.

Voltak ezzel kapcsolatban prekoncepcióim, hogy a romák között még nagyobb lehet a melegekkel szembeni előítélet. És amikor az első interjúra mentem egy vidéki nagyvárosban, egy falra az volt felfűjva, hogy „a buzi cigány nem cigány”, ez akkor nagyon sokatmondónak tűnt. Két roma interjúalanyom volt. Az egyikük, aki egy szegregált roma faluban él, eddig nem nagyon élte meg komolyabban a roma identitását, de mostanában próbált meg Budapesten munkát keresni, és szembesült vele, hogy az tök mindegy, hogy ő meleg, de az, hogy roma, egyáltalán nem az, mert emiatt nem kap meg állásokat. A másikuk számára pedig egyáltalán nem volt érdekes ez, elmondása szerint teljesen normális életet tud élni, mert magáévá tett bizonyos normákat.

Egy másik visszatérő elem az interjúkban, hogy szinte mindenki megemlítette, ahogy az internet terjedése átalakította a lehetőségeiket az ismerkedésre, és az is előjött, ahogy mondjuk a netflixes sorozatok megérkezése átformálta, ahogy a szexuális kisebbségekhez tartozó embereket egyáltalán elképzelhetőnek tartották.

Alapvető kritika szokott lenni a Netflixszel szemben, ami minden kocsmái beszélgetésben előjön, hogy jaj, már megint beraktak egy buzit a sorozatba, vagy megint van egy kerekesszékes indiai transznemű benne. És persze, biztos van, amikor ez már idegesítő lehet valakinek, de azoknak, akiket ez tényleg érint, ez a reprezentációs erő nagyon durván tud segíteni.

A kilencvenes és kétezres években felnőve, én például egyáltalán nem láttam árnyalt, átélhető meleg karaktereket. Akik esetleg voltak, azok bohócok voltak. Szóval lehet mondani bármit, hogy ez mennyire woke, meg hasonlóak, de ennek változásnak ténylegesen is van tétje, csak pont nem azoknak, akik általában kritizálják.

Az interjúk utolsó kérdése a kiállítás címére megy vissza, hogy ki a legveszélyesebb ember. Szerinted ki az?

Erre a kérdésre mindig mást válaszolok. Mondhatom azt, hogy az interjúalanyok veszélyesek, mert olyan szempontokat hoznak be, melyek normabontóak. Akkor is, ha egy konzervatív világszemléletű ember olvassa ezeket, de akkor is, ha egy liberális. Ezek ambivalens elbeszélések. Engem az izgat nagyon a művészetben, hogy az olyan, alapvetően negatív konnotációjú fogalmakat, mint a veszély, a sebezhetőség, a kudarc vagy a szégyen, hogyan lehet újraértelmezni. Se rossznak, se jónak felcímkézni, hanem szembenézni az ellentmondásos természetükkel.

Nem akarom konkrétan veszélyteleníteni a veszélyérzetet, de azt gondolom, hogy az a polarizált szemléletmód, amiben élünk, azért is alakult ki, mert nem bírunk farkasszemet nézni a veszéllyel. Gyakran veszem észre, hogy amint felmerül egy ellentmondásos téma, az emberek nagyon gyorsan megpróbálnak azzal kapcsolatban valamilyen pozíciót elfoglalni. Ez az instant véleményformálási kényszer hajt minket előre, és onnantól azt a pozíciót bátyázzuk körbe, ez jelent biztonságot. Elveszítjük az integratív gondolkodás lehetőségét, én itt állok, te meg ott a sarokban, semmi közünk egymáshoz. Nem másokra akarok mutogatni, én is van, hogy ezt csinálom, ez az emberi természet része. De emiatt nagyon nehezen tudunk ambivalensen gondolkodni a világ dolgairól, pedig hát elképesztő ellentmondások közepette élünk.

Egyébként az egyik interjúalanyom, Márton azt mondta, hogy „A legveszélyesebb ember az, aki szenved, de elég erős ahhoz, hogy elviselje.” Én azt gondolom, hogy a veszélyes, elnyomó, hatalmi pozícióban lévő személyek is szervesen hozzánk tartoznak. Ők egyfajta tünetei a folyamatosan öröklődő, feldolgozatlan traumáknak. Amíg leválasztjuk őket magunkról, nem fognak eltűnni, folyamatosan újratermeljük őket. Ki lehet röhögni Szájer Józsefet és más álságos alakokat is, de ezek az élcéldések is gyakran pusztán szalonbuzizások. A hibáztatásból keletkező polarizált helyzeteket pedig csak akkor tudjuk feloldani, ha farkasszemet nézünk ezekkel az emberekkel és jelenségekkel. Sőt, lehet őket egyszerre megvetni és sajnálni is adott esetben. A veszély alapvetően fontos része az életünknek, nem tudunk nélküle élni, és a valós kérdés az, hogy milyen kapcsolatot tudunk vele kialakítani.

Az [OFF kiállításai június 15-éig](#) látogathatóak. A legveszélyesebb ember kísérőprogramjaként [június 7-én délután Fáber Ágoston tart egy olvasókört](#) a kiállítás alapjául szolgáló interjúkból. Fáber Ágostonnal a közelmúltban [Edouard Louis](#) és [Didier Eribon](#) műveiről beszélgettünk a Nem rossz könyvek podcastban, és a két francia szerző ennek a kiállításnak is fontos forrása volt, így érdemes lehet azt a két beszélgetést is meghallgatni.

Horváth Gideon: A legveszélyesebb ember

Kurátori közreműködés: Gadó Flóra, OFF-Biennále Budapest

A porcelán munkák Lakatos Ábel szakmai segítségével készültek.

Kiadványterv: Pálhegyi Flóra

Kötés: Szántói Lilla

Operatőr: Ladocsi András

HORVÁTH GIDEON

KÉPZŐMŰVÉSZET

OFF BIENNALE

 Megosztás

Impresszum • Szerzői jogok • Adatvédelmi nyilatkozat • Sütibeállítások • Médiaajánlat • Hirdetői ÁSZF •
Támogatói ÁSZF • Írj nekünk • RSS

© 2026. Jó blog - Magyar Jeti Zrt.